

ליקוטים מפוסקים אחרונים

לא תיהוי בעיבורי אחסנתא'

החתם-סופר (ח"מ קנא) כתב להוכיח מסוגיתנו, שזה שאסרו חכמים לאדם להעביר נכסיו למי שאינו יורשו, לא נאמר רק כשמעביר כל נכסיו, אלא אף בהעברת מקצתם. וכיוון בהוכחתו זאת למהר"ם מרוטנבורג (תתקצת. הביאו בשבט הלוי ח"ד רטז). אך דעת התשב"ץ (ח"ג קמז) בשם 'גאון', שבמקצת נכסים לא נאמר איסור זה. וכבר תירץ ב'פתחי תשובה' (ח"מ רפב, א) לחלק בין נתינת צדקה ומצוה, שמותרת במקצת נכסים, ועל כך דיבר התשב"ץ, ובין שאר נתינות, שאסור אפילו במקצת. לתירוץ זה הסכים גם בשו"ת אגרות משה (ח"מ ח"ב ג), ואכן האריך בסברה שאין איסור בהעברת נחלה למטרת מצוה, [כשאין כוונתו להעביר נחלה], על כל פנים באופן שמשאיר נכסים בעלי ערך ('דבר חשוב') לקיים בהם דין ירושה.

יש מי שכתב (שבט הלוי שם) לתרץ, שבהעברת מקצת נכסים אין איסור מן הדין, ובוה לא נאמר 'אין רוח חכמים נוחה הימנו' (משנה ב"ב קלג:). אין אסור אלא ממידת חסידות וחומרא. והוכיח מכמה ראשונים שגרסו במשנת בבא בתרא — מקור הדין — 'הכותב כל נכסיו לאחרים'... ואפשר עוד שגדרו כן רק בכתיבת כתובות, מפני שהם מצויים בכל יום, וקרוב החשש לשלילת כל זכויות הבנים, משא"כ באופנים אחרים. ולאור זאת כתב שמואל מן הדין ליעץ ולהורות בשאלה של העברת מקצת נכסים, שבאה לפניו, ואין בזה משום 'מסייע לדבר עבירה'.

עוד כתבו (שו"ת מהר"ם שיק ח"מ מג; אגרות משה ח"מ ח"ב ג ועוד) שלא אסרו 'אפילו מברא בישא לברא טבא, דלא ידיעה מאי זרעא נפיק מיניה', אלא מבין שאינו הגון ומזלזל קצת במצוות, או שאינו אדם מוסרי, ואף מושחת במידותיו, אבל בבן אפיקורס ומחלל שבת וכדומה, שגם אינו מחנך בניו בדרך התורה והמצוה, אין לחוש למיעוט שאינו מצוי, שזרעו יחזור למוטב, ומותר להעביר נחלתו לבן שומר תורה ומצוות או למטרה אחרת. ואף 'רוח חכמים נוחה הימנו, וזכור לטוב' (לשון האג"מ).

וכן בשו"ת דובב מישרים (ח"א צו) נשאל למעשה על כך, ופלפל בכל זה, [וכתב ליישב קושית בעלי התוס' (דעת זקנים, פרשת חיי שרה) על הפסוק ויתן את כל אשר לו ליצחק, שבני הפילגשים היו בכלל זה, ולכן לא חש אברהם אבינו — ששמר על כל התורה, גם על תקנות החכמים שלעתיד — להעביר כל נחלתו ליצחק]. עם כל זאת הקדים וכתב: 'לדינא, אין רצוני להביע חות דעתי בזה, מטעם הכמוס אתי, ובאתי אך לפלפל'.

לסיכום, הובאו כאן דעות האחרונים שנתינת צדקה ומצוה, אינה בכלל איסור חכמים של 'העברת נחלה', כל שמשאיר דבר חשוב שתקויים בו ירושה דאורייתא (באג"מ כתב, במעשה שבא לפניו והשאיר המוריש אלף דולר, שזהו ודאי סכום חשוב). ובכלל, לא ברור כלל אם העברת חלק מן הנכסים היא בכלל האיסור. ותלוי הדבר בשיטות הקדמונים. והסומך ליעץ ולהורות לשואלים על הסדרת ענינם בכגון דא — יש לו על מה לסמוך. וכן להעביר נחלה מבין שאינו הולך בדרך התורה ואינו מחנך את בניו בדרכה — מותר.

דף נד

באורים הערות וציונים

'בת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות, כיון דאית לה כתובה אית לה או דלמא כיון דלא תקינו רבנן כתובה עד שעת נישואין לית לה' — רש"י פירש [בפירוש שני], שלא תקנו לכתוב

עד שעת נשואיו, הלכך גם תנאי כתובה לא חל מקודם לכן. [יש מי שפירש דבריו כמו שכתב הרא"ש בדעת הרמב"ם, שכתובת כתובה לפני הנישואין אין לה דין כתיבה להחשב כמלוה בשטר, ומשום כך פסק הרמב"ם שארוסה גובה רק מבני חורין ולא ממשועבדים. עפ"י 'שערי שמועות' להלן]. והגר"א (אה"ע נה ס"ק כג) כתב שפירוש זה דחוק, כי מאי נפקא מינה שאינו חייב לכתוב, כיון שגובה כתובתה בתקנת חכמים תנאי כתובה ככתובה. ולכן נקט לעיקר כפירוש הראשון שברש"י, שלארוסה לא תקנו חכמים כתובה כלל, הלכך גם אם הוא כתב, מתנה בעלמא היא.

'אלמנה — אמר רב: שמיין מה שעליה... יתמא וארמלתא שלח ופוק' — אין הכוונה כמשמעות הפשוטה, שיש ליורשים זכות בבגדים ממש, אלא הכוונה שמנכין לה את דמיהם מן הכתובה (ריטב"א. ומובא להלכה בב"י וברמ"א אה"ע צט, א). והוא הדין בבגדיה שאינה לבושה בהם כעת, כבגדי שבת וכו' (חלקת מחוקק שם סק"ד).

ומדובר בבגדים שעשה לה בעלה, ולא בבגדים ומתנות שקיבלה מאחרים לפני נישואיה או לאחריהם, שאותם ודאי נוטלת עמה מלבד כתובתה. ואף על פי שסתמו בגמרא ובפוסקים, מכל מקום ברור שמדובר רק בבגדים שנתן לה בעלה, 'רק באשר בימים ההם היו רגילים הנשים ללבוש בגדים חדשים מדי שנה בשנה... על כן סתמו כל הפוסקים את דבריהם וכתבו בלשון הש"ס'. (שו"ת חות יאיר קמד). היו הבגדים יקרים יתר על הכתובה, אין היורשים יכולים לדרוש דמים עבור המותר. כן כתב הבית-שמואל (שם) מסברא. והגרעק"א כתב הוכחה לדבריו, שאין לפרש שהבגדים רק שאולים לה אך בעצם הם קנויים לבעל, שאם כן היה צריך לחול ההקדש שהקדיש, כדין משכיר שהקדיש את החפץ המושכר, והרי שנינו המקדיש נכסיו אין לו בכסות אשתו.

'אין לו בכסות אשתו...' — רוב המפרשים סוברים שאותם דברים קנויים להם קנין גמור, ואין לו בהם שום זכות. (מהרי"ק שורש י בשם תשובת הרי"ף, ועוד. עפ"י זבח תודה — ערכין כד). וזו לשון הגהות אשר"י (ב"ק קב): 'מכאן נראה לי, שאין אדם יכול למכור בגדי אשתו שקנה לה, ואפילו לא באו לידה, קל וחומר מהקדש. ואפילו אין לו במה להתפרנס — אינו יכול למוכרם'. והביא דעת מהרי"ח לחלק בין הקדש לבעלי חובות, ע"ש.

ז'לא בצבע שצבע לשמן' — מדובר שצבע ואחר כך הקדיש נכסיו, אבל הקדיש ואחר כך צבע — הגזבר גובה ממנו, שהרי צבע דבר שאינו שלו. ואולם בערכין, אם צבע לאחר שהעריך — אין גובים ממנו. והמשנה שכללה הערכה והקדש ביחד, לפי שמדברת כשצבע קודם להקדשו. (זבח תודה — ערכין כו. ובתפארת-ישראל על המשניות פרש שצבע את בגדי אשתו ובניו, וקמ"ל מתניתין שאין להקדש כלום גם בדמי הצבע היתרים על הבגד עצמו, ואעפ"י שהצבע אינו נצרך כל כך ללבוש כמו הבגד, וגם לא נשתמשו בבגד לאחר שנצבע — אין לו זכות בו. ולפי זה מדובר גם כשצבע לאחר שהקדיש).

— הגמרא בב"ק (קב): דנה כיצד קנתה האשה את הצבע שצבעו עבורה, וכי מי הודיעו לצַבֵּעַ שיקנה את צבעו לאשה (וע"ש בתוס'). ולדעה אחת שם אנו דנים את יד השליח כיד המשלח, ועל כן כשהקנה הצבע לבעל, הרי יד הבעל כיד אשתו דמי, וכאילו הקנה לאשה. ויש דעה החולקת על סברה זו, ולפיה פרשו שכל המקדיש נכסיו נעשה כמי שהקנה להן כסות אשתו ובניו מעיקרא. (והרי זה קנין החל על סמך גמירות דעת שבלב בני אדם, כמו שמצינו כעין זה בכמה מקומות. עפ"י הגריש"א שליט"א בשיעוריו).

פרק חמישי — 'אף על פי'

ציונים והערות

'אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף' — באור הפשט [ומדוע לא נקטו 'אעפ"י שכתובת בתולה מאתים, אם רצה להוסיף יוסיף'. כן דקדק מהר"ם שיף]: משנתנו מהוה המשך למשנה שבסוף הפרק הקודם, 'לא כתב לה כתובה — בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי בית דין, וכיון שהכתובה היא תנאי בית דין ואי אפשר לגרוע ממנה או ליפטר ממנה, הוה אמינא שגם אין להוסיף עליה כדי שלא לבייש מי שאין לו (כמו שאמרו בגמרא) אלא בכל נישואין יהיה תנאי בית דין לכתובה קבועה, לא פחות ולא יותר, ומשמיענו התנא שאינו כן, אלא אם רצה מוסיף. [אבל אילו היה הדין שאפשר לפחות מהכתובה, הרי שלא חששו לבייש, ואין צורך לומר שאפשר להוסיף עליה]. (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א קח. וע"ש פירוש נוסף).

'אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה מוסיף' — התוס' נתנו כאן שני הסברים כיצד אדם מתחייב התחייבות ממונית על אף שאין לו ממון בעת ההתחייבות, והרי זה כמקנה דבר שלא בא לעולם; ההסבר האחד שכתבו, שיכול אדם לשעבד את גופו (לא את הנכסים) לחוב. והגוף — הרי ישנו בעולם. ע' באריכות בענין זה בטושו"ע חו"מ סו, ובנושאי כלים שם; שו"ת מהרי"ט חו"מ כג; קצות החשן ס, ה קיב, א פו, א; פני יהושע וקובץ שעורים כאן; רמ"א בית שמואל ובהגר"א אה"ע סו, א; אבני נזר אה"ע שיו; אבי עזרי (רביעאה) — אישות יח, יד. ועוד כתבו שמועיל הדבר משום הודאת בעל דין, שמודה שיש לו קרקע, גם אם אנו יודעים שאין לו. (וע"ע באילת השחר להלן פא: אבני נזר אה"ע שיה, ה). והמאירי תירץ משום שתוספת ככתובה, והריהו חייב משום מעשה בית דין ולא משום התחייבותו. (ע' בשערי שמועות בבאור דברי המאירי. וע"ע טור אה"ע סו, ח; שו"ת אבני נזר חו"מ קלג ד"ה נשוב).

'רצה לכתוב לה לא קתני אלא רצה להוסיף, מסייע ליה לר' איבו אמר רבי ינאי דאמר ר' איבו אמר רבי ינאי: תנאי כתובה ככתובה דמי, נפקא מינה... — יש מי שכתב שלפרש"י משמע ש'תנאי כתובה ככתובה' לא מועיל אלא לענין שגם התוספת שם כתובה עליו בפני עצמו, ולא שמתוסף על העיקר להיחשב כדבר אחד עם הכתובה. ולפי זה כל הנפקותות שפרשו התוס' (בד"ה ולפוגמת ובד"ה ולתובעת ובד"ה ולשבועה) אינן שייכות לפרש"י, אלא רק להבנת התוס' שהתוספת ככתובה עצמה ממש, להיות כדבר אחד. (עפ"י שערי שמועות, ע"ש).

דף נה

...זלשביעית' — פרש"י, דין התוספת כעיקר הכתובה שאין שביעית משמטתה. והקשו בתוס', לשיטת התנאים שאין שביעית משמטת אלא הלואה, ולא הקפת חנות ושכר שכיר, הרי גם אם לא היה דין התוספת ככתובה, לא היתה נשמטת? ופרשו הם בדרך אחרת. יש שכתבו בדעת רש"י שגדר 'הלואה' ששביעית משמטתה, הוא כל חוב שיש בו הרווחת זמן מצד המחייב. ואין זה גורת הכתוב של הלואה במובן המצומצם. ולכן גם כתובה, אם לא שהיא מעשה ב"ד

דפים נג — נד

צו. א. עד מתי הבנות ניוונות מנכסי האב שמת?

ב. אלו בנות אינן ניוונות מנכסי האב?

א. מתנאי כתובה שהיו הבנות ניוונות מנכסי האב שמת, עד שתיבגרנה או תינשאנה. נתארכה הבת — נחלקו תנאים האם יש לה מזונות, כיון שהארוס אינו זנה כל עוד לא נישאת לו, אם לאו — כי אין נוח לארוס שתזדלזל על הפתחים, וודאי לא יניתנה בלא מזונות. וכן נחלקו בדבר רב ולוי. וכן נחלקו שתי הלשונות בדברי רב יוסף.

א. להלכה ארוסה אין לה מזונות. (רי"ף ורא"ש).

ב. יש אומרים שאם נתארכה ומת בעלה בחיי אביה — יש לה מזונות במות אביה. (עפ"י ר"ח מובא

ברמב"ן, וכ"כ רשב"א בשם הראב"ד, וכן הסכימו כמה ראשונים. וכן פירש בתורא"ש). ולפי מה שכתבו

התוס' בשם רש"י, נראה שאין חילוק בין נתארמלה בחיי אביה או לאחר מותו.

שומרת יבם מן האירוסין דינה כארוסה.

ב. בת שנתארכה — מחלוקת תנאים אם יש לה מזונות, כאמור.

הממאנת — שהשיאוה אחיה ואמה ומיאנה בבעלה — רב ששת תלה שאלה זו במחלוקת חכמים ורבי

יהודה, האם יש לה מזונות מן האחים אם לאו.

א. לפירוש רבנו תם (וכן הסכים הריטב"א), לדעת חכמים אפילו השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה

בחיי, כשמת האב יש לה מזונות. והתוס' נקטו לעיקר כפירוש רש"י, שכיון שנישאה

שוב אין לה מזונות לעולם, ורק בממאנת נחלקו.

ב. בת הממאנת — כתב הרמב"ם (אישות י, יד) שיש לה מזונות. והראב"ד השיגו, שאי אפשר

שתהא בת לממאנת. וע' מגיד משנה שם; אבי עזרי — קמא אישות י, יט; חמישאה י, יב).

בת יבמה — נסתפק ריש לקיש שמא אין לה מזונות, מפני שכתובת היבמה על נכסי בעלה הראשון אם

יש לו. וכן נסתפק רבי אלעזר בבת שניה (= האסורה על הבעל מדרבנן, וקנסה חכמים שאין לה כתובה) — כיון

שאינן לאמה כתובה, שמא גם לה אין מזונות. רבא נסתפק בבת ארוסה האם יש לה מזונות מאחר ויש

לאמה כתובה, אם לאו — כי לא תקנו חכמים לכתוב כתובה עד שעת נישואין. רב פפא הסתפק בבת

אנוסה — לדעת חכמים שאמרו אין לאנוסה כתובה, כי יצא כסף קנסה בכתובתה, האם יש לבתה מזונות

אם לאו. תיקו.

לפירוש אחד בתוס', לא נסתפקו בבת יבמה אלא כשאין נכסים מהבעל הראשון, שכתובתה

על השני, אבל יש לראשון נכסים — הבת אינה ניוונת. ולפירוש אחר הספק אמור גם כשיש

נכסים מהראשון, שמא הבת ניוונת מנכסי השני. וכן נקט הרא"ש.

דף נד

צו. א. האם זכאית האלמנה למגורים ולמזונות מהירשים כאשר לא היה לבעלה בית?

ב. עד מתי האלמנה ניוונת מנכסי בעלה, ועל ידי אלו פעולות היא מפסידה מזונותיה מהם?

ג. האם הירשים רשאים ליתן כתובה לאלמנה כשירצו, ולפוטרה מהם?

ד. כשמגבים לאלמנה כתובתה, האם שמים מה שעליה אם לאו? ומה הדין בשכיר שגר בבית בעל-הבית

ולקח לו בעה"ב בגדים, כשיצא ממנו, האם שמים אותם בגדים בשכרו?

- ה. מי שציווה לפני מותו ליתן נדוניה (קצובה) לבתו ואחר כך הוזלה הנדוניה — כמה נותנים?
 ו. אמר ליתן ארבע מאות זוז מאותו יין ואחר כך הוקר היין — מי זוכה באותו ריוח?
 ז. מי שייחד קרקע למוזנות אשתו לכשימות — כיצד הדין?
- א. רב יוסף שנה: 'את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך בבית' — ולא בביקתתי, שאם אין לו בית אלא בקתה, אין הירשים חייבים ליתן לה מגורים.
 מאידך משמע מ'בבית' שאם היו לו בתים טובים — חייבים ליתן לה מדור באותם בתים דוקא ואין להחליף לה לבית גרוע או אף לשכמותו. (תוס').
 ואולם מוזנות יש לה גם כאשר אין לו בית, ודלא כמר בר רב אשי שאמר אפילו מוזנות אין לה.
 הרמב"ם השמיט הלכה זו, בביתו ולא בביקתו.
- ב. אמר שמואל: תבעוה להינשא ונתפייסה — אין לה מוזנות. ופירש רב ענן בשם שמואל, אפילו לא נתפייסה, אם מחמת בני אדם שאינם מהוגנים לה [ולא מחמת בעלה] — הפסידה מוזנותיה. אמר רב חסדא: זינתה אין לה מוזנות. אמר רב יוסף: כיחלה ופירכסה אין לה מוזנות (שמגלה בדעתה שלא מחמת כבוד בעלה היא מעכבת לינשא. רש"י). אבל בזנות מודה רב יוסף שיש לה, שיצרה אנסה.
 והסיקו שאין הלכה כן (בזינתה ונתקשטה. אבל תבעוה לינשא אין לה. תוס') אלא רק בתובעת כתובתה בבית דין (דוקא) אין לה מוזנות. והוא הדין אם מכרה כתובתה או משכנה אותה או עשאה אפותיקי לאחר [אף שלא בבית דין] — אין לה מוזנות.
- ג. למנהג אנשי ירושלים ואנשי גליל, אין הירשים רשאים ליתן לה כתובה ולפוטר. ולמנהג אנשי יהודה — רשאים, שכן היו כותבים: 'את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי עד שירצו הירשין ליתן לך כתובתיך'. רב אמר הלכה כאנשי יהודה. וכן נהגו בבבל ובכל פרבריה. שמואל אמר הלכה כאנשי גליל. וכן נהגו בנהרדעא ובכל פרבריה. היתה האשה מבבל ובעלה מנהרדעא — דינה כמנהג נהרדעא, שכן נתחייב לה בעלה.
- פסק ר"ח: במקום שיש מנהג ילכו אחר המנהג, ובמקום שאין מנהג — יעשו כשמואל שהלכה כמותו. וכן דעת הר"ף. וכן אמרו בתוספתא ובירושלמי, ששאר ארצות כותבים כאנשי ירושלים.
- ד. אלמנה הבאה לגבות כתובה — רב אמר: שמין מה שעליה (ומנכים לה אותם מכתובתה. ודוקא בבגדים שעשה לה בעלה. חו"י קמד). ושמואל אמר אין שמין. רב חייא בר אבין אמר: וחילופה בלקיט (= שכיר הגר אצל בעה"ב, כשנטל שכרו ביציאתו), רב אמר אין שמין ושמואל אמר שמין. רב כהנא שנה: וכן בלקיט. רב נחמן פסק כשמואל, שאין שמין מה שעליה.
- ה. זה היה מעשה באדם שציווה ליתן נדוניה (כפי המדה הנוהגת באותו מקום) לבתו, והוזלה הנדוניה — אמר רב אידי בר אבין: הריוח ליתומים.
- ו. 'אמר מאות זוז מן היין לבת' והוקר היין — אמר רב יוסף: הריוח ליתומים.
- ז. ייחד הבעל קרקע למוזנות אשתו לכשימות — אמר רבי יוחנן שאינה גובה מוזנות אלא מקרקע שייחד לה. וריש לקיש אמר: לא נתכוין אלא להרבות לה מוזנות, (שאם לא יתנו לה מוזנות בריוח, תוכל ליטול קרקע זו להעדפה). רבי אבהו מסר מרבי יוחנן שפירש לו: אם אמר 'למוזנות' — ריבה לה מוזנות. 'במוזנות' — קצץ לה מוזנות.

כל זה אמור כשקבלה אשתו. ערש"י ותוס'. ורש"י הביא פירוש נוסף שכשאומר כן כשהוא שכיב מרע, הרי זה כמחלק שאר הנכסים לבניו ושוב אין האשה ניוזנית מהם.

פרק חמישי; דפים נד — נה

צח. תנאי כתובה ככתובה — למאי נפקא מינה?

אמר רבי איבו אמר רבי ינאי: תנאי כתובה ככתובה. וכן דייקו ממשנתנו. נפקא מינה למוכרת ולמוחלת כתובה, שאף התוספת בכלל; למורדת, שפוחתים לה מדמי הכתובה ולא יותר (לחכמים), אף מהתוספת פוחתים והולכים; לפוגמת כתובה, שאם פגמה מהתוספת ונפרעה ממנה, לא תפרע אלא בשבועה אם בעלה טוען התקבלת כל כתובתיך.

א. כן פרש"י. והתוס' מפרשים, שאם פגמה כתובה לא תגבה גם התוספת אלא בשבועה, אפילו היתה התוספת בשטר נפרד.

ב. יש אומרים שאם פגמה התוספת אין נחשבת פגימה כי אם כלפי התוספת ולא לכל הכתובה, ואם פגמה התוספת אינה נשבעת על עיקר הכתובה. (עפ"י רא"ה. וכ"כ בשערי שמועות' בדעת רש"י, שלכן כתב פגמה לדינר ולא כתב שפגמה לכל התוספת);

לתובעת כתובה בב"ד, שאמרו חכמים אין לה מזונות, אף תובעת התוספת בכלל זה. (כן פרש"י. והתוס' פרשו לפי חכמים (צ:): שהתובעת מקצת כתובה יש לה מזונות, אם תבעה מנה ומאתים ושיירה תוספת, יש לה מזונות, כי כיון שתוספת ככתובה הרי לא תבעה אלא מקצת כתובה); לעוברת על דת, שיוצאת בלא כתובה;

לשבה — שאין האשה נוטלת כתובה משבה ששבחו נכסים לאחר מיתת בעלה; לשבועה — לכל דבר שצריך לישבע על הכתובה, הוא הדין לתוספת.

כן פרש"י. והתוס' פרשו שאם נשבעה על הכתובה נשבעה גם על התוספת, שכשבאה לגבות תוספת אינה צריכה לחזור ולישבע;

לשביעית — שאין שביעית משמטת כתובה; לכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובה (בב"ב קלב.) והתוספת ככתובה; לגבות מן הקרקע; ומן הזיבורית;

וכל זמן שהיא בבית אביה ועברו עשרים וחמש שנה — מחלה כתובה, והתוספת בכלל; ולכתובת בנין דכרין — כשם שנוטלים נדוניית אבי אדם כך נוטלים תוספת.

א. יש מי שכתב שרש"י חולק על פירושי התוס' הנ"ל בפוגמת ובתובעת ולשבועה, כי לדעתו אין התוספת מתוספת על עיקר הכתובה להיות נידונית כחלק ממנה אלא היא דבר נפרד ששם 'כתובה' עליו. (עפ"י שערי שמועות).

ב. ממאנת ושניה אין להן כתובה ויש להן תוספת, כי מתחילה כשכתב תוספת לא כתב על דעת כתובה, כי יודע שאין להן כתובה. וכן הדין באיילונית שלא הכיר בה, מתחילה כתב לה התוספת כמתנה בעלמא אפילו תימצא איילונית, משא"כ העיקר לא כתב אלא כפי שחיבוהו חכמים, רק אם אינה איילונית. (עפ"י תוס').

ג. ההפלאה (בקונטרס אחרון) נסתפק, כשהוסיף לה תוספת כתובה לאחר הנישואין, האם הבנים שנולדו קודם ההוספה בכלל ירושת התוספת משום 'בנין דכרין'.